

РАХУНКОВА ПАЛАТА

вул. М. Коцюбинського, 7, м. Київ, 01601, тел. (044) 234-95-65, 234-10-41, факс (044) 288-09-59
E-mail: rp@ac-rada.gov.ua

22.06.2021 № 03-1472

На № _____ від _____

Президенту України

Зеленському В. О.

Щодо результатів аудиту

Вельмишановний Володимире Олександровичу!

На засіданні Рахункової палати 08.06.2021 розглянуто та затверджено Звіт про результати аудиту ефективності виконання заходів Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, і за підсумками його обговорення прийнято рішення Рахункової палати від 08.06.2021 № 12-3 (додається).

На виконання рішення Рахункової палати інформуємо.

Загальнодержавна цільова програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року (далі – Загальнодержавна програма, Програма), яка затверджена Законом України від 24.05.2012 № 4836–VI і набрала чинності з 1 січня 2013 року, **не виконується**, а отже **мета Загальнодержавної програми не досягається**. Як наслідок, **потреби населення і галузей національної економіки у якісних водних ресурсах в Україні не забезпечуються**. Недостатнім є захист територій та населення від шкідливої дії вод. **Не забезпечується екологічна безпека водокористування**. **Не зменшується залежність вирощування сільськогосподарських культур від несприятливих погодних умов**.

Про погіршення екологічного стану водних об'єктів та зниження в Україні запасів якісної питної води свідчать також експертні оцінки. Так, за оцінками Світового банку, Україна за кількістю питної води на душу населення перебуває на 125 місці із 180 країн, а за оцінками Всесвітнього фонду природи, Україна не докладає зусиль для подолання дефіциту та зниження якості прісної води.

Фінансування двох етапів Програми (2013–2016 та 2017–2021 роки) прогнозувалося на рівні 46,5 млрд грн, з яких 21 млрд грн – кошти державного бюджету. Проте станом на 1 січня 2021 року Загальнодержавну програму профінансовано в обсязі 27,5 млрд грн, або 68 відс. прогнозованого обсягу, коригування якого не здійснювалося з 2013 року.

Зокрема за 2017–2020 роки на виконання заходів Загальнодержавної програми спрямовано 15,8 млрд грн за рахунок державного бюджету,

місцевих бюджетів – 1,3 млрд грн, інших джерел – 2,4 млрд гривень. Таке фінансування не дозволяє реалізувати Програму комплексно.

Аудит також встановив порушення на загальну суму 1,7 млрд грн, неефективне використання – майже 589 млн грн, 31,7 млн грн – збитки державі за фактами крадіжок майна водогосподарських організацій та видатки 4,1 млрд грн взагалі не відображені в звітах.

Програма реалізовувалася за шести напрямками. При цьому із загальної кількості (103) результативних показників, станом на 01.01.2021, заходи Програми не виконувались за 42 результативними показниками.

Аудитом встановлено, що у період 2013–2020 років за напрямом Загальнодержавної програми з екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро та поліпшення якості питної води протяжність реконструйованої каналізаційної мережі водовідведення до визначеного Програмою обсягу становила лише 16 відс., а протяжність споруд зливової каналізації – 0,2 відсотка. У мінімальних обсягах здійснено будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд та інших агротехнічних протиерозійних заходів, так як їх обсяги виконання становили ще менше, а саме 0,1 відс. обсягу, передбаченого Програмою. В межах цього напрямку Програми не забезпечувалося у визначених нею обсягах і створення систем більш чистого виробництва. Зазначені системи, за сім років виконання Загальнодержавної програми, створено лише на 3 підприємствах з 162 передбачених.

Такий стан виконання заходів Програми за цим напрямом не сприяв покращенню екологічного стану басейну річки Дніпро та поліпшенню якості питної води. У поверхневих водах річкового басейну Дніпра, водами якого користується 70 відс. населення країни, 50 великих міст і промислових центрів, понад 10 тисяч підприємств та понад 2 тисячі сільських господарств, виявлено 161 забруднювач, серед яких, гербіцид атразин, виробництво якого заборонене в ЄС з 2004 року, важкі метали кадмій, нікель, мідь, цинк та інші. Основним джерелом забруднення головної водної артерії України і надалі залишаються неочищені стічні води.

Недостатньо дієвими виявилися заходи Загальнодержавної програми за напрямками з: захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод; комплексного протиаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Пруту та Сірету; комплексного протиаводкового захисту у басейні річки Тиси у Закарпатській області. За період виконання Програми до визначеного нею обсягу розчищено та врегульовано лише 28,2 відс. русел річок і водойм, збудовано (реконструйовано) 16 відс. берегоукріплювальних споруд, 5,9 відс. – захисних гідротехнічних споруд на дніпровських водосховищах, 3,2 відс. – протиаводкових дамб. На ці заходи з усіх джерел фінансування використано майже 1,3 млрд гривень. При цьому не здійснювалися такі заходи, як будівництво акумулювальних протиаводкових ємностей, польдерів, протиаводкових сховищ, протиселевих споруд та мостів. Не реалізовувалися в рамках цього напрямку Програми протизсувні заходи.

Такий стан виконання заходів Загальнодержавної програми за цими напрямками **не сприяв належному запобіганню руйнівним паводкам, збитки від яких лише у період 2017–2020 років становили близько 3 млрд гривень.** Як наслідок, у цей період **за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету на ліквідацію наслідків паводків спрямовано майже 2 млрд гривень.** За рахунок цих коштів **побудовано, реконструйовано та відремонтовано майже 1742 гідротехнічні споруди, які було пошкоджено паводками, що у 33,5 рази більше, ніж передбачалося Програмою на вказаний період.** При цьому **кошти резервного фонду не можуть бути спрямовані на додаткові заходи, що забезпечують виконання бюджетної програми (функції), призначення на яку затверджено у бюджеті, а відповідно і на виконання заходів загальнодержавних цільових програм.**

Недостатньо є виконаними і заходи Загальнодержавної програми з першочергового забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою.

За рахунок усіх джерел фінансування протягом 2013–2020 років за цим напрямом Програми **збудували та реконструювали лише 20,5 відс. групових водопроводів** (очисних споруд, магістральних водоводів, розвідних мереж); **розробили 2,2 відс. паспортів джерел та об'єктів водопостачання і водовідведення, здійснили пошук джерел підземних вод і штучного поповнення їх запасів – 4,3 відсотка.** На цей напрям Програми з державного бюджету спрямовувались кошти лише на її другому етапі (2017–2020 роки), а отже, їх обсяг становив лише **2,3 відс. прогнозного обсягу.** В результаті стан **забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою, фактично є незадовільним.** Із 26076 сільських населених пунктів забезпечено водопостачанням лише **26,9 відс., водовідведенням – 1,8 відсотка.** Лише в **713 сільських населених пунктах (3,7 відс. незабезпечених централізованим водопостачанням) 6 областей використовували привізну воду для забезпечення потреб майже 149 тис. осіб.** **Якісні показники питної підземної води в колодязях, якою в переважній більшості користується сільське населення, не відповідають вимогам за санітарними показниками якості.**

На **забезпечення розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь в рамках реалізації Загальнодержавної програми за 2013–2020 роки за рахунок усіх джерел фінансування витратили понад 23 млрд грн, або більш ніж 80 відс. загального обсягу витрат.** За цим напрямом в цілому **забезпечувалося фінансування утримання водогосподарських організацій.**

Проте і за цим напрямом Загальнодержавної програми **заплановані результативні показники в цілому також не досягнені.** Зокрема аудит засвідчив, що **результативний показник із забезпечення отримання врожаїв сільськогосподарських культур виконано на 98,4 відс.** (на площі 23,9 тис. га, або в середньому 3 тис. га щорічно), **реконструкції інженерної інфраструктури зрошувальних систем – лише на 13 відс., будівництва та реконструкції системи крапельного зрошення – 43,1 відс., придбання поливної техніки –**

12 відс., реконструкції інженерної інфраструктури осушувальних систем – 27 відсотків. Не виконувались заходи з розробки 8 планів управління річковими басейнами та водними ресурсами.

Аудит встановив, що **необхідна кількість дощувальних машин для обслуговування зрошувальних земель у Південному регіоні забезпечена лише на 43,4 відсотка. Працює лише 46,9 відс. наявних насосних станцій, які зношені на 84 відсотки. Фактично полита площа, що обслуговується меліоративними системами, становить лише 29 відс. зрошувальних земель. Через неналежний стан меліоративних систем та відсутність належних умов їх експлуатації, посилюються ризики розкрадання їх елементів, а отже, завдання збитків державі.**

За оцінкою експертів, а саме науковців Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України, **у всіх регіонах України стрімко зростає дефіцит кліматичного водного балансу, отже, постійного зрошення при вирощуванні польових культур потребують 18,7 млн га (60 відс.) орних земель України, а 4,8 млн га (15 відс.) – періодичного.**

Слід відмітити, що **неналежний розвиток меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь, управління водними ресурсами зумовлює зростання дефіциту сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку, виникнення імпортозалежності, втрату позицій на зовнішніх аграрних ринках. Як наслідок – зниження рівня ВВП країни та загроза продовольчій безпеці держави.**

Рахункова палата, згідно з прийнятим рішенням, надала Кабінету Міністрів України, Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України і Державному агентству водних ресурсів України відповідні рекомендації. Про результати аудиту поінформовано Верховну Раду України, Раду національної безпеки і оборони України та Офіс Генерального прокурора.

Надаємо в порядку інформування.

Додаток: на 15 арк.

З повагою

Голова

В. В. Пацкан